

Підтвердження форс-мажорних обставин

Інформаційний гайд

Лютий 2024

В останні роки форс-мажор увійшов у буденне життя бізнесу: Covid, воєнні дії на території України. Все це робить необхідним дізнатися про правову природу форс-мажора та його правильне використання в підприємницькій діяльності.

Це дозволить підприємцям свідомо підходити до укладання договорів в умовах постійної турбулентності зовнішнього середовища, а також не гаяти часу, коли все ж таки форс-мажорні обставини відбулись, і необхідно чітко виконувати кроки для підтвердження настання вищезгаданих обставин.

Поняття форс-мажору

Форс-мажорні обставини не носять преюдиціальний (заздалегідь встановлений) характер. При їх виникненні сторона, яка посилається на дію форс-мажорних обставин, повинна доказати, що обставини є форс-мажорними і саме вони призвели до порушення виконання зобов'язання.

Для того, щоб підприємець мав можливість доказати, що обставини є форс-мажорними, важливо знати поняття та критерії форс-мажору.

Відповідно до ч. 2 ст. 14-1 Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні» від 02.12.1997 № 671/97-ВР (надалі - Закон) форс-мажорними обставинами (обставинами непереборної сили) є **надзвичайні і невідворотні** обставини, які роблять об'єктивно **неможливим виконання** зобов'язань,

- передбачених умовами договору (**контракту, угоди тощо**),
- обов'язків згідно із законодавчими та іншими нормативними актами.

Перелік Форс-мажорних обставин міститься в ч.2 ст.14-1 Закону та не є вичерпним. Умовно їх можливо поділити на:

- ✓ стихійні явища: такі як, посуха, повінь, ураган, сильна злива, заморозки, пожежа;
- ✓ суспільно-політичні, соціальні явища: такі як збройний конфлікт, загальна військова мобілізація, військові дії, оголошену та неоголошену війну, акти тероризму, диверсії, піратство, заворушення, вторгнення, блокада, революція, масові заворушення;
- ✓ рішення органів державної влади: заборона (обмеження) експорту/імпорту, санкції, ембарго тощо.

Форс-мажорними обставинами можуть бути визнані і ті, що не увійшли в перелік, передбачений Законом, але відповідають критеріям, які зазначені в Регламенті про засвідчення Торгово-промисловою палатою України та регіональними торгово-промисловими палатами форс-мажорних обставин (надалі – Регламент), та узгоджені сторонами в договорі, контракті, угоді як такі, що звільняють від цивільно-правової відповідальності .

Обставини, які не є форс-мажором:

Фінансова та економічна криза, дефолт;

Зростання офіційного та комерційного курсів іноземної валюти до національної валюти;

Недодержання/порушення своїх обов'язків контрагентом боржника;

Відсутність на ринку потрібних для виконання зобов'язань товарів;

Відсутність у боржника необхідних коштів тощо.

Критерії Форс-мажорних обставин

Ці критерії викладені в п.6.9 Регламенту.

- ✓ **Надзвичайність** таких обставин (носять винятковий характер і знаходяться за межами впливу сторін);
- ✓ **Непередбачуваність** обставин (їх настання або наслідки неможливо було передбачити, зокрема:
 - на момент укладення відповідного договору,
 - перед терміном настанням зобов'язання або
 - до настання відповідного обов'язку);
- ✓ **Невідворотність** (непереборність) обставин (неминучість події/подій та/або її/їх наслідків);
- ✓ **Причинно-наслідковий зв'язок** між обставиною/подією і неможливістю виконання Заявником своїх конкретних зобов'язань (за договором, контрактом, угодою, законом, нормативним актом, актом органів місцевого самоврядування тощо).

Що надає підприємцю підтверджений Форс-мажор:

Звільнення від відповідальності (штрафних санкцій) за порушення зобов'язання;

Перенесення строків виконання порушеного зобов'язання на строк дії форс-мажору.

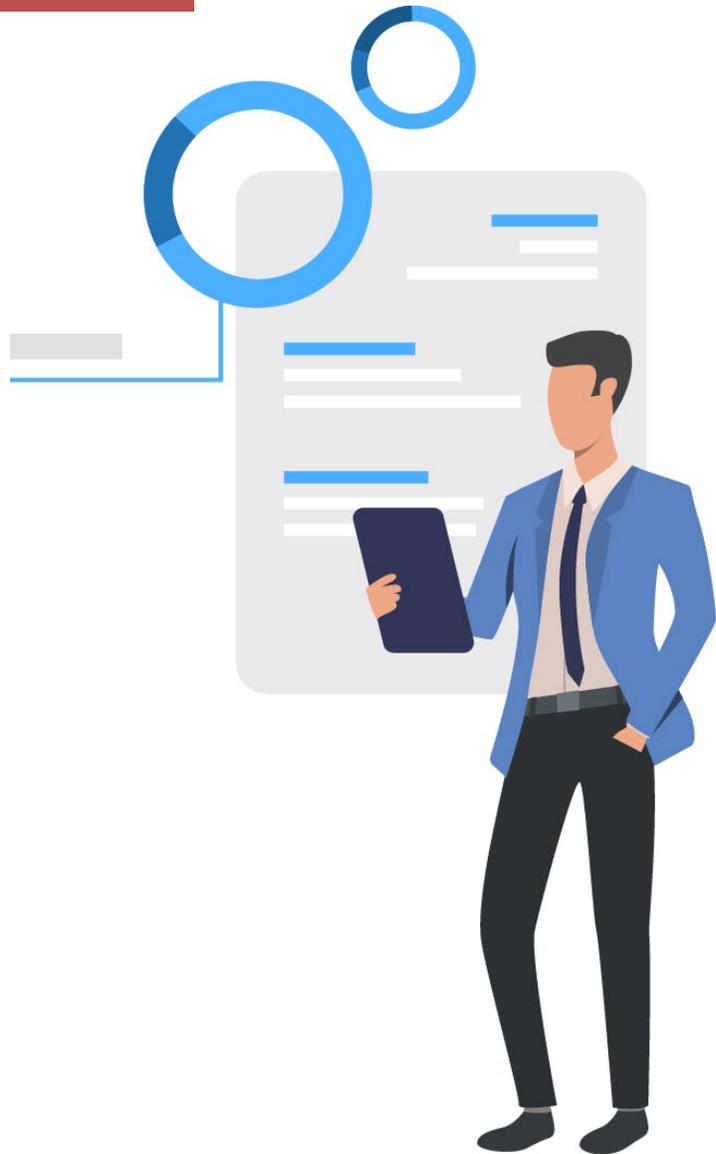
Важливо пам'ятати:

Сам по собі факт існування форс-мажорної обставини не звільняє автоматично від відповідальності за невиконання зобов'язань, передбачених умовами договору (контракту, угоди тощо), обов'язків згідно із законодавчими та іншими нормативними актами.

Посилання на форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили) та наявність сертифіката про форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили) не звільняє від виконання зобов'язання, а звільняє від відповідальності за невиконання зобов'язання.

Сертифікат про форс-мажорні обставини

Сертифікат про форс-мажорні обставини є документом, який засвідчує настання форс-мажорних обставин. Видається Торгово-промисловою палатою України або регіональною торгово-промисловою палатою згідно з чинним законодавством, умовами договору (контракту, угоди) та Регламентом.

Форс-мажорні обставини засвідчуються **за зверненням суб'єктів господарської діяльності та фізичних осіб по кожному окремому:**

- ✓ договору та/чи
- ✓ за іншим зобов'язанням/обов'язком, зважаючи на законодавчі чи інші нормативні акти.

Тягар доказування настання форс-мажорних обставин покладений на заявника – суб'єкта господарювання, який на них посилається.

Алгоритм дій, який необхідно виконати підприємцю, якщо порушені обов'язки через Форс-мажор

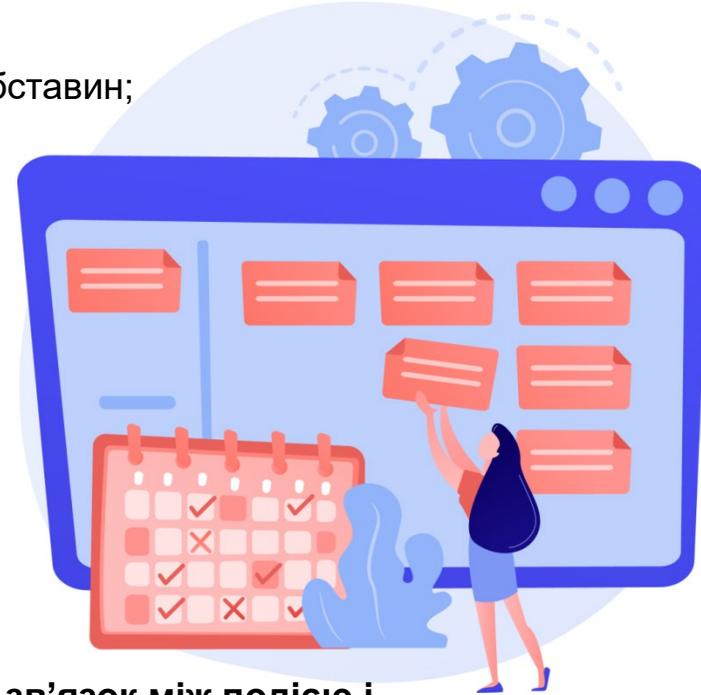
- ✓ Проаналізувати положення договору або нормативного акту в частині форс-мажору ;
- ✓ Якщо це зобов'язання за договором, то попередити контрагента про настання форс-мажорних обставин;
- ✓ Провести переговори з контрагентом для вирішення питання альтернативним шляхом;

Якщо контрагент наполягає на підтвердженні форс-мажорних обставин:

- ✓ Оформити Заяву за формою (Додатки №№ 1, 2, 3, 4 до Регламенту), що знаходиться на сайті Харківської торгово-промислової палати або іншої регіональної торгово-промислової палати;
- ✓ Додати до заяви письмові докази, які свідчать про причинно-наслідковий зв'язок між форс-мажорною обставиною і невиконанням зобов'язання;
- ✓ Направити пакет документів до Торгово-промислової палати;

За результатами розгляду заяви і наданих до неї документів, які мають свідчити про надзвичайність, непередбачуваність, невідворотність обставин та причинно-наслідковий зв'язок між подією і неможливістю виконання підприємцем своїх конкретних зобов'язань, за наявності підстав Торгово-промислова палата приймає рішення щодо можливості засвідчення форс-мажорних обставин та оформлення сертифікату.

- ✓ Надати Сертифікат про форс-мажорні обставини контрагенту;
- ✓ Надати Сертифікат до суду у разі подання контрагентом позову про притягнення Вас до відповідальності.

Порада

В умовах подій військового стану, з якими підприємці нашої країни стикаються кожного дня, самою актуальною залишається порада передбачати можливі складнощі та ризики при укладанні нових договорів та вчасно вносити зміни до них.

Якщо залишились питання, звертайтеся до Харківської торгово-промислової палати

Працюємо та перемагаємо разом!

www.kcci.kharkov.ua

[kharkiv.cci](https://www.facebook.com/kharkiv.cci)

[kharkiv_chamber_of_commerce](https://www.instagram.com/kharkiv_chamber_of_commerce)